ARREST VAN HET HOF
7 juni 1988 *

In zaak 20/85,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het Bundessozialgericht, in het aldaar aanhangig geding tussen

Mario Roviello

en

Landesversicherungsanstalt Schwaben,

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van bijlage VI, onderdeel C, punt 15, van verordening nr. 1408/71 van de Raad betreffende de toepassing van de sociale-zekerheidsregelingen op loontrekkenden en hun gezinnen, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen (PB 1971, L 149, blz. 1),

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: G. Bosco, kamerpresident, waarnemend voor de president, O. Due en J. C. Moitinho de Almeida, kamerpresidenten, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. Kakouris, R. Joliet, T. F. O'Higgins en F. Schockweiler, rechters,

advocaat-generaal: G. F. Mancini
griffier: D. Louterman, administrateur

gelet op de opmerkingen ingediend door

— M. Roviello, verzoeker in het hoofdgeding, voor de schriftelijke procedure vertegenwoordigd door K. Leingärtner en W. Elsner, en voor de mondelinge procedure door K. Leingärtner, leden van de juridische dienst van de Deutsche Gewerkschaftsbund, te Kassel,

* Procestaal: Duits.

— de Landesversicherungsanstalt Schwaben, verweerster in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door W. Wanders, directielid,

— de Raad van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door zijn juridisch adviseur G. Peeters,

— het Europese Parlement, vertegenwoordigd door zijn juridisch adviseur F. Pasetti Bombardella en J. Schoo, lid van de juridische dienst,

— de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur N. Koch, bijgestaan door B. Schulte, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Sozialrecht, te München,

gezien het rapport ter terechtzitting zoals aangevuld na de mondelinge behandeling op 8 april 1987,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 13 oktober 1987,

het navolgende

Arrest

1 Bij beschikking van 28 november 1984, ingekomen ten Hove op 24 januari 1985, heeft het Bundessozialgericht krachtens artikel 177 EEG-Verdrag drie prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van punt 15 van onderdeel C van bijlage VI bij verordening nr. 1408/71 van de Raad betreffende de toepassing van de sociale-zekerheidsregelingen op werknemers en zelfstandigen, alsmede op hun gezinsleden, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen (PB 1971, L 149, blz. 1), zoals gewijzigd bij verordening nr. 2000/83 van de Raad van 2 juni 1983 (PB 1983, L 230, blz. 1) (hierna: punt 15).

2 Deze vragen zijn gerezen in een geschil betreffende de weigering van verweerster in het hoofdgeding, de Landesversicherungsanstalt Schwaben, om aan Roviello, verzoeker in het hoofdgeding, een pensioen wegens beroepsinvaliditeit toe te kennen.

3 Blijkens het dossier heeft een verzekerde ingevolge artikel 1246 Reichsversicherungsordnung recht op een pensioen wegens beroepsinvaliditeit, wanneer a) gedurende de laatste zestig kalendermaanden vóór het intreden van de invaliditeit gedurende ten minste 36 kalendermaanden bijdragen in het kader van verzekeringsplichtige beroepswerkzaamheden zijn betaald, b) een wachttijd van ten minste zestig verzekeringsmaanden is vervuld, en c) de verdiencapaciteit van de aanvrager ten opzichte van de tot dusverre uitgeoefende beroepswerkzaamheden tot minder dan de helft is gedaald.

4 Voor de vaststelling van de verminderde verdiencapaciteit is een schema ontwikkeld voor de tewerkstelling van de aanvrager in een andere betrekking. Daarbij zijn de werknemers in vier categorieën ingedeeld, te weten: a) voormannen respectievelijk bijzonder gekwalificeerde arbeiders, b) vakarbeiders, c) geschoolde arbeiders en d) ongeschoolde arbeiders. Het pensioen wegens beroepsinvaliditeit kan worden geweigerd wanneer de arbeidsongeschiktheid van de aanvrager van dien aard is, dat hij geschikt is voor een betrekking op het onmiddellijk lagere niveau dan de door hem tot dusverre uitgeoefende beroepswerkzaamheid. Is zijn arbeidsongeschiktheid van dien aard, dat hij alleen in aanmerking komt voor een betrekking op een ander dan het onmiddellijk lagere niveau, of is hij voor geen enkele betrekking geschikt, dan wordt hem een pensioen toegekend.

5 Blijkens het dossier moesten de bevoegde Duitse organen ter uitvoering van dit schema vaak moeilijke en tijdrovende onderzoekingen in het land van herkomst doen, ten einde de kwalificatie van migrerende werknemers die tijdens hun tewerkstelling in de Bondsrepubliek Duitsland arbeidsongeschikt waren geworden, nauwkeurig te bepalen. Deze moeilijkheden hebben er kennelijk toe geleid, dat bij verordening nr. 2000/83 aan onderdeel C van bijlage VI bij verordening nr. 1408/71 het volgende punt 15 werd toegevoegd:

„Wanneer het recht op pensioen wegens beroepsinvaliditeit of wegens algemene invaliditeit of op ‚Bergmannsrente' wegens verminderde beroepsinvaliditeit [1] als mijnwerker of op ‚Knappschaftsrente' wegens beroepsinvaliditeit of algemene invaliditeit volgens de Duitse wettelijke regeling afhankelijk is van het tot dusverre

1 — NvdV: bedoeld wordt: arbeidsongeschiktheid.

uitgeoefende beroep worden bij de vaststelling daarvan alleen naar Duits recht verzekeringsplichtig uitgeoefende werkzaamheden in aanmerking genomen."

6 Verzoeker in het hoofdgeding, van Italiaanse nationaliteit, oefende volgens zijn opgave van 1960 tot 1974 in Italië een verzekeringsplichtige beroepswerkzaamheid uit als tegelzetter, en was daar vervolgens als zelfstandige werkzaam. Later begaf hij zich naar de Bondsrepubliek Duitsland, waar hij van 4 mei 1976 tot juni 1980 met onderbrekingen werkzaam was onder het verplichte verzekeringsstelsel. In Duitsland verrichtte hij daarmee 48 maanden verzekeringsplichtige beroepswerkzaamheden. Toen zijn verzoek om toekenning van een pensioen wegens beroepsinvaliditeit werd afgewezen, stelde hij beroep in bij het Landessozialgericht. Dit stelde echter vast, dat verzoeker naar Duits recht geen beroepsopleiding als tegelzetter had genoten en deze werkzaamheid evenmin doorlopend had uitgeoefend, zodat hij niet als vakarbeider kon worden ingedeeld doch enkel als geschoold arbeider kon worden beschouwd. Volgens bovenstaand schema was verzoeker bijgevolg geschikt voor een betrekking als ongeschoold arbeider, de categorie onmiddellijk onder die van halfgeschoold arbeider, en had hij dus geen recht op pensioen. Daarop heeft verzoeker de zaak in Revision bij het Bundessozialgericht aanhangig gemaakt.

7 Van oordeel dat het geschil vragen over de uitlegging van het gemeenschapsrecht deed rijzen, heeft het Bundessozialgericht de behandeling van de zaak geschorst en het Hof van Justitie de volgende prejudiciële vragen voorgelegd:

„1) Moet onderdeel C, punt 15, van bijlage VI bij verordening (EEG) nr. 1408/71 van de Raad, zoals gewijzigd bij verordening (EEG) nr. 2000/83 (PB 1983, L 230, blz. 1) en bij verordening (EEG) nr. 2001/83 (PB 1983, L 230, blz. 6), bij de vaststelling van een recht op pensioen wegens beroepsinvaliditeit aldus worden uitgelegd, dat dit recht alleen dan van het tot dusverre uitgeoefende beroep afhankelijk is, wanneer de voor de verkrijging van dit pensioenrecht vereiste verzekeringstijdvakken enkel in naar Duits recht verzekeringsplichtige werkzaamheden zijn vervuld?

2) Bij een bevestigend antwoord op vraag 1: moet deze regeling ook worden toegepast op verzekerde gebeurtenissen van voor de inwerkingtreding van de gewijzigde verordening (1 juli 1982)?

3) Bij een ontkennend antwoord op vraag 2: heeft deze regeling tot gevolg, dat het nog niet vastgestelde pensioenrecht uit hoofde van zulk een verzekerde gebeurtenis moet worden beperkt tot de tijd vóór de inwerkingtreding van die verordening (1 juli 1982)?"

8 Voor een nadere uiteenzetting van de betrokken nationale wettelijke bepalingen, de feiten, het procesverloop en de bij het Hof ingediende opmerkingen wordt verwezen naar het rapport ter terechtzitting. Deze elementen van het dossier worden hierna slechts weergegeven voor zover dat noodzakelijk is voor de redenering van het Hof.

9 Gelijk het Bundessozialgericht reeds heeft opgemerkt, is punt 15 bij verordening nr. 2000/83 ingevoegd nadat het Economisch en Sociaal Comité en het Parlement waren geraadpleegd over een voorstel waarin deze bepaling niet voorkwam. Het Comité van Permanente Vertegenwoordigers zou punt 15 hebben toegevoegd en aldus de door het Parlement goedgekeurde tekst hebben gewijzigd; deze versie zou uiteindelijk door de Raad zonder nieuwe raadpleging van het Parlement zijn vastgesteld. Volgens verzoeker in het hoofdgeding is punt 15 derhalve ongeldig wegens schending van wezenlijke vormvoorschriften.

10 Aangezien in de bij het Hof ingediende opmerkingen de verenigbaarheid van punt 15 met artikel 51 EEG-Verdrag aan de orde is gesteld, moet eerst deze vraag worden onderzocht.

11 Volgens verzoeker in het hoofdgeding is punt 15 ongeldig aangezien het aldus moet worden uitgelegd, dat alleen in de Bondsrepubliek Duitsland verzekerde beroepswerkzaamheden bij de bepaling van een recht op pensioen wegens beroepsinvaliditeit in aanmerking worden genomen; in zoverre zou deze bepaling in strijd zijn met artikel 51 EEG-Verdrag. Meer in het bijzonder met betrekking tot de voor de verkrijging van pensioenrechten voorgeschreven wachttijd betoogt verzoeker, dat als gevolg hiervan alleen rekening wordt gehouden met verzekeringstijdvakken die zijn vervuld in een onder de Duitse wettelijke regeling vallende beroepswerkzaamheid.

12 Volgens verweerster in het hoofdgeding en de Commissie moet punt 15 aldus worden uitgelegd, dat het alleen geldt voor de vaststelling van de door de pensioenaanvrager tot dusverre uitgeoefende beroepsbezigheid en voorschrijft, dat bij die vaststelling alleen in de Bondsrepubliek Duitsland verrichte werkzaamheden in aanmerking worden genomen.

13 De door verzoeker in het hoofdgeding voorgestane uitlegging kan niet worden aanvaard. Overeenkomstig de bewoordingen van punt 15 moet dit aldus worden uitgelegd dat, wanneer naar Duits recht de verkrijging van een recht op pensioen wegens beroepsinvaliditeit of een ander in deze bepaling bedoeld pensioen afhankelijk is van de aard van de eerder verkregen beroepskwalificatie, bij het onderzoek van die kwalificatie alleen rekening mag worden gehouden met beroepswerkzaamheden waarvoor men naar Duits recht verplicht verzekerd is.

14 Daarmee rijst de vraag, of punt 15 in deze uitlegging verenigbaar is met artikel 51 EEG-Verdrag. In dat verband zij erop gewezen dat, gelijk het Hof bij herhaling heeft vastgesteld, het gelijkheidsbeginsel niet enkel openlijke discriminaties op grond van de nationaliteit verbiedt, maar ook alle verkapte vormen van discriminatie die, door toepassing van andere onderscheidingscriteria, in feite tot hetzelfde resultaat leiden.

15 Dienaangaande moet in de eerste plaats worden opgemerkt, dat het criterium van punt 15 weliswaar geldt ongeacht de nationaliteit van de betrokken werknemer, maar naar zijn aard in hoofdzaak migrerende werknemers uit andere Lid-Staten treft, die eerst in die staten en vervolgens in de Bondsrepubliek Duitsland hebben gewerkt.

16 In de tweede plaats moet worden vastgesteld, dat de bepalingen van punt 15 te zamen met de Duitse wettelijke voorschriften leiden tot benadeling van sommige van die migrerende werknemers, wanneer deze in een andere Lid-Staat een hogere kwalificatie hadden verkregen dan zij in de Bondsrepubliek Duitsland hebben, maar deze beroepskwalificatie niet kunnen doen gelden, met als gevolg dat hun

mogelijkerwijs een pensioen wordt geweigerd waarop zij zonder punt 15 recht zouden hebben gehad. De omstandigheid dat andere migrerende werknemers, die in een andere situatie verkeren, wellicht door punt 15 worden begunstigd, kan bovenbedoelde discriminatie niet opheffen of compenseren.

17 Onder die omstandigheden moet worden vastgesteld, dat punt 15 de in artikel 48 EEG-Verdrag voorgeschreven gelijke behandeling niet kan waarborgen, en derhalve niet past in het kader van de coördinatie van de nationale wettelijke regelingen die artikel 51 EEG-Verdrag voorschrijft ter bevordering van het vrije verkeer van werknemers in de Gemeenschap.

18 Bijgevolg is punt 15 van onderdeel C van bijlage VI bij verordening nr. 1408/71 ongeldig waar het bepaalt, dat wanneer het recht op pensioen wegens beroepsinvaliditeit of wegens algemene invaliditeit of op „Bergmannsrente" wegens verminderde arbeidsgeschiktheid als mijnwerker of op „Knappschaftsrente" wegens beroepsinvaliditeit of algemene invaliditeit volgens de Duitse wettelijke regeling afhankelijk is van het tot dusverre uitgeoefende beroep, bij de vaststelling daarvan alleen naar Duits recht verzekeringsplichtig uitgeoefende werkzaamheden in aanmerking worden genomen.

19 Nu is vastgesteld dat punt 15 ongeldig is, behoeft niet te worden nagegaan of bij de totstandkoming van deze bepaling de wezenlijke vormvoorschriften in acht zijn genomen, en behoeven de vragen van de nationale rechter betreffende de uitlegging ervan evenmin te worden beantwoord.

Kosten

20 De kosten door het Europese Parlement, de Raad en de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening hunner opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de door het Bundessozialgericht bij beschikking van 28 november 1984 gestelde vragen, verklaart voor recht:

Punt 15 van onderdeel C van bijlage VI bij verordening nr. 1408/71 is ongeldig waar het bepaalt, dat wanneer het recht op pensioen wegens beroepsinvaliditeit of wegens algemene invaliditeit of op „Bergmannsrente" wegens verminderde arbeidsgeschiktheid als mijnwerker of op „Knappschaftsrente" wegens beroepsinvaliditeit of algemene invaliditeit volgens de Duitse wettelijke regeling afhankelijk is van het tot dusverre uitgeoefende beroep, bij de vaststelling daarvan alleen naar Duits recht verzekeringsplichtig uitgeoefende werkzaamheden in aanmerking worden genomen.

Bosco Due Moitinho de Almeida Koopmans Everling

Bahlmann Galmot Kakouris Joliet O'Higgins Schockweiler

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 7 juni 1988.

De griffier

J.-G. Giraud

De president

A. J. Mackenzie Stuart